

COVID-19 Sonrası Dönemde Örne Kumaş Kullanımıyla Kentsel Peyzaj Dönüşümü: Kahramanmaraş Örneği

Urban Landscape Transformation With The Use Of Knitted Fabric In The Post Covid-19 Period: The Example Of Kahramanmaraş

ÖZET

Covid, tüm dünyayı ciddi bir şekilde etkileyen bir salgındır. Kişiler, kurumlar, firmalar, ülkeler ve devletler bu salgından oldukça ciddi boyutlarda etkilenmişlerdir. Bu etkiler kültürel, ekonomik ve sosyal boyutlarda olmuştur. İnsanlar yaşam tarzlarını değiştirmiş, alışkanlıklarını başka yönere yöneltilmiştir. İzolasyon, maske, yasaklar, sınırlılıklar, mesafe, vb. yeni terimler hayatımıza girmiştir. İşletmeler de kendi içerisinde bazen basit bazen de daha ciddi önlemler ama yoluna gitmişlerdir. Ekonomik olarak büyük zararlara uğramışlardır. İşlerin devam etmesi için farklı yöntem arayışlarına girmişlerdir. Mekânlarda değişiklikler, çevrelerde yenilikler, ulaşımda farklılıklar, sosyalleşmede yeni boyutlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu çalışmada dünyada ve ülkemizde yapılmış örnekler incelenmiş, değerlendirilmiş ve iyi yönleri projeye eklenmiştir. Kent olarak Kahramanmaraş ilinin Dulkadiroğlu ilçesi ele alınmıştır. Buranın coğrafi yapısı ve kent yaşamının yapısı incelenmiştir. Pandeminin kente olan etkisi incelenmiştir. Pandemi süresince yapılabilecek dönüşüm projeleri araştırılmıştır. Yapıya uygun akslar (güzergahlar) belirlenmiştir. Tarihi ve kültürel dokulara müdahale edilmeden kentsel dönüşüm projesi tasarlanmıştır. Örne kumaşların bu yapılarda kullanım alanları araştırılmıştır. Örne yapıların kentsel dönüşümde kullanımının avantaj ve dezavantajlarına değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covid, Kentsel Peyzaj ve Dönüşüm, Sürdürülebilirlik, Örne, Malzeme.

ABSTRACT

Covid is an epidemic that has seriously affected the entire world. Individuals, institutions, companies, countries and states have been seriously affected by this epidemic. These effects have been in cultural, economic and social dimensions. People have changed their lifestyles and directed their habits in other directions. New terms such as isolation, mask, bans, limitations, distance, etc. have entered our lives. Businesses have also taken simple and sometimes more serious precautions within themselves. They have suffered great losses economically. They have started to look for different methods to continue their work. Changes in spaces, innovations in environments, differences in transportation, and new dimensions in socialization have begun to emerge. In this study, examples made in the world and in our country have been examined, evaluated and their good aspects have been added to the project. The Dulkadiroğlu district of Kahramanmaraş province has been taken as a city. The geographical structure of this place and the structure of urban life have been examined. The effect of the pandemic on the city has been examined. Transformation projects that can be carried out during the pandemic have been researched. Axes (routes) suitable for the structure have been determined. An urban transformation project has been designed without intervening in historical and cultural textures. The areas of use of knitted fabrics in these structures have been investigated. The advantages and disadvantages of the use of knitted structures in urban transformation have been mentioned.

Keywords: Covid, Urban Landscape and Transformation, Sustainability, Knitting, Material.

GİRİŞ

COVID-19 pandemisi, 2019 yılının sonlarında Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkan ve hızla tüm dünyaya yayılan bir salgındır. Bu salgına şiddetli akut solunum sendromu korona virüsü 2 (SARS-CoV-2) adı verilen yeni bir virüs neden olmuştur. Pandemi, insanlık tarihindeki en büyük sağlık krizlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Milyonlarca insanın hastalanmasına ve ölmesine yol açmış sağlık sistemlerini, ekonomileri ve sosyal yaşamı derinden etkilemiştir. COVID-19 insanlar arasında kolayca bulaşabilen bir hastalıktır. Özellikle solunum damlacıkları yoluyla öksürme, hapşırma veya konuşma sırasında yayılmaktadır. Hastalığın belirtileri kişiden kişiye değişebilmektedir. Bazı insanlar hiç belirti göstermezken bazıları hafif veya şiddetli belirtiler yaşayabilmektedir. COVID-19 bazı kişilerde ciddi sağlık sorunlarına yol açabilmektedir. Şiddetli vakalarda zatürre, solunum

Mustafa Oğuz Gök¹
Feride Arıcı²

How to Cite This Article

Gök, M. O. & Arıcı, F. (2025).
“COVID-19 Sonrası Dönemde
Örne Kumaş Kullanımıyla Kentsel
Peyzaj Dönüşümü:
Kahramanmaraş Örneği”
International Social Sciences
Studies Journal, (e-ISSN:2587-
1587) Vol:11, Issue:3; pp:536-548.
DOI:
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15062746>

Arrival: 11 February 2025
Published: 25 March 2025

Social Sciences Studies Journal is
licensed under a Creative
Commons Attribution-
NonCommercial 4.0 International
License.

* Bu çalışmanın özet bildirisi ICSULA 2022 International Conference on Sustainable Cities and Urban Landscapes konferansında sunulmuştur.

¹ Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, Kahramanmaraş, Türkiye. ORCID: 0000-0003-1269-5228

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Malzeme Bilimi ve Mühendisliği Bölümü, Kahramanmaraş, Türkiye. ORCID: 0000-0002-9160-9561

yetmezliği, organ yetmezliği ve ölüm görülebilmektedir. COVID-19 pandemisi insanlık tarihinde önemli bir dönüm noktası olmuştur ve etkileri uzun süre devam edecektir. Pandemi sadece sağlık alanında değil ekonomik, sosyal ve çevresel alanlarda da derin izler bırakmıştır. Pandeminin getirdiği kısıtlamalar, değişen tüketim alışkanlıkları ve artan atık miktarları özellikle kentsel alanlarda yeni sorunları beraberinde getirmiştir. Kentsel peyzaj şehirlerin estetik görünümünü ve yaşam kalitesini doğrudan etkileyen önemli bir unsurdur. Pandemi sonrası dönemde kentsel peyzajın yeniden düzenlenmesi ve sürdürülebilir hale getirilmesi, şehirlerin dirençliliğini artırmak ve vatandaşların refahını sağlamak için kritik bir öneme sahiptir. Salgın hastalıklarının artışında ve bulaşma riskinin artmasında kentsel nüfus yoğunluğu önemli bir etkidir. Bu nüfus yoğunluğu ile birlikte kontrolsüz kentleşme, bilinçsiz peyzaj kullanımı, geri dönüşü olmayan ekolojik tahribatlar enerji kaynaklarının tükenmesine ve gelecek kuşaklarında etkilenmesine neden olacaktır.

Kentleşme olgusu ve kent sınıfı toplumun oluşumuyla ortaya çıkan yazılı tarih boyunca uygarlığın ve sömürünün damgasını taşıyan ekonomik sosyal ve kültürel yoğunlaşmadır (Gürsel, 1992). Kentleşme insan sağlığına önemli derecede etki etmektedir. Yerleşim planı yapılırken halk göz önünde bulundurulmalı ve halkın refah ve sağlığı ön planda tutulmalıdır (Öztaş Karlı ve Çelikyay, 2020). Pandeminin ortaya çıkması dünya üzerinde yer alan tüm kentlerin halk sağlığını korumaya yeterince uygun olup olmadığı sorusuyla yüzleşmemize neden olmuştur. Pandemi ile ortaya çıkan ekonomik krizde kentlerin yapısının özellikle salgın hastalık dönemlerinde insanların sağlıkla ilgili ihtiyaçlarını ve toplumsal gereksinimlerini karşılamaya yetecek düzeyde olup olmadığı, her ekonomik düzeyde insanın bu imkânlarla erişip erişemediği sorularının sorulmasına neden olmuştur. Bu bağlamda ülkemiz göz önüne alındığında mevcut planlama sorunları ile pandemi sonucu ortaya çıkan yeni sorunlar durumu iyice karmaşıklaştırmıştır. Çözülmesi gereken planlama sorunlarına pandemi tedbirleri de eklenmiş ve yeni yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bu süreçte sosyal mesafe kuralları ortaya çıkmış, seyahatlerde belirlenen yeni kurallar uygulanmaya başlanmış, getirilen kısıtlamalar ile özgürlükler azaltılmış, yasaklar ve kurallar arttıkça etkileşimler azaltılmış ve sanal etkileşimler artmaya başlamıştır (Ergönül vd., 2020a). Bu yüzden kentler hem pandemi sürecine uyum sağlayacak hem de tükenmekte olan doğal kaynakları yok etmeden sürdürülebilirlik sağlayacak yeni mimari yapıları ihtiyaç duymaktadır. Sürdürülebilir, enerji tasarrufu yapabilen, iyi yalıtımlı, güneş ve rüzgâr enerjisini kullanabilen, atık malzemelerin yeniden kullanıldığı, çevreyle dost bir mimarlık anlayışı önem kazanmıştır (Hasol, 2019). İşletmeler ve kurumlarda bu belirtilen süreçleri içerisine alan yenilikçi çözüm önerileri üzerine çalışmalar gerçekleştirmeye başlamışlardır (Ergönül vd., 2020b).

LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

COVID-19 pandemisi toplumlara hem sağlık açısından hem de ekonomik açıdan ciddi zararlar vermiştir. Oluşan belirsizlik ortamı hükümetleri yeni çözümler aramaya itmiştir. Kısıtlamalar gelmeye başlamıştır. Fiziksel mesafeyi koruyucu yaptırımlar başlamıştır. Teması en aza indirmek hedeflenmiştir. Yönetimden başlayan kurallar işletmelerinde kurallar getirmesine neden olmuştur. İşletmeler kısa vadeli çözümler üretmeye başlamışlardır. Her kurum kendi önlemlerini kendisi alma yoluna gitmiştir. Hem izolasyonu sağlamaya çalışmışlar hem de halkın bu ortamlardan uzaklaşmamasına önem göstermişlerdir. İşletmeler bu önlemleri alırken hem günümüzü düşünmek durumunda kalmışlar hem de gelecekte pandemi sonrasında oluşabilecek ortamları göz önünde bulundurmışlardır (Ergönül vd., 2020c). Önlemler bu yönde alınmaya çalışılmıştır. Örneğin Amsterdam'da seraların (Resim 1) pandemi kapsamında yemek odasına dönüştürülmesi gerçekleştirilmiştir (Ergönül vd., 2020c).

Resim 1: Nehir boyunca yerleştirilen şeffaf struktürler (Dezeen, 2020)

Almanya'da sosyal mesafe kuralı için deniz makarnaları (Resim 2) kullanmıştır. Bu makarnalar kişilerin belirli mesafede bir araya gelmelerine yardımcı olmaktadır. Mesafenin korunarak temasın ve yayılımın en aza indirgenmesi hedeflenmiştir sosyal mesafe korunmuştur (Ergönül vd., 2020c).

Resim 2: Şapkalara sabitlenen makarnaları kullanan insanlar (Sade, 2020)

Bir diğer örnekte ABD’de yer alan bir restoranda görülmektedir (Resim 3). Burada özel tasarım masalar mevcuttur. Sosyal mesafe kurallarına uyularak masa tasarımı gerçekleştirilmiştir. Bu mesafelerde salgın yayılımı en az olacak şekilde bir tasarım ürünü ortaya çıkartılmıştır (Ergönül vd., 2020c).

Resim 3: Özel olarak tasarlanan masalar (Ergönül vd., 2020a)

COVID-19 pandemisi peyzaj tasarımında ve kullanımında önemli değişikliklere yol açtı. İnsanların evde daha fazla vakit geçirmesi doğaya duyulan özlemi artırdı ve açık hava mekânlarının önemini vurguladı. Bu dönemde yapılan peyzaj dönüşümleri hem bireysel yaşam alanlarında hem de kamusal alanlarda kendini gösterdi. Evde geçirilen zamanın artmasıyla birlikte bahçe ve balkonlar dinlenme, hobi ve sosyalleşme alanları olarak daha fazla önem kazandı. İnsanlar bu alanları daha işlevsel ve estetik hale getirmek için çeşitli peyzaj düzenlemeleri yaptılar. Sebze ve meyve yetiştirme gibi hobi bahçeciliği faaliyetleri arttı. Doğaya duyulan özlem peyzaj tasarımlarında doğal malzemelerin kullanımını artırdı. Ahşap, taş, doğal bitki örtüsü gibi unsurlar mekânlara daha sıcak ve davetkâr bir atmosfer kattı. Evden çalışma düzenine geçilmesiyle birlikte bahçeler açık hava ofislerine dönüştürüldü. Çocuklar için oyun alanları, yetişkinler için dinlenme ve spor alanları gibi işlevsel mekânlar oluşturuldu. Pandemi kamusal yeşil alanların sağlık ve refah üzerindeki önemini vurguladı. Parklar, bahçeler ve diğer açık hava mekânları, insanların sosyalleşme, spor yapma ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılayan önemli alanlar haline geldi. Şehirlerde daha fazla yeşil alan oluşturulması ve mevcut alanların iyileştirilmesi yönünde çalışmalar hızlandı. Kamusal alanların tasarımında sosyal mesafe ve güvenlik önlemleri ön plana çıktı. Oturma alanları, yürüyüş yolları ve diğer mekânlar, insanların güvenli bir şekilde vakit geçirebilmesi için yeniden düzenlendi. Açık hava etkinlikleri ve sosyal mesafe kurallarına uygun olarak tasarlanmış kamusal mekânlar önem kazandı. Şehirlerde doğal peyzaj alanlarının ve biyoçeşitliliğin korunması ve artırılmasına yönelik çalışmalar hızlandı. Yerel bitki türlerinin kullanımı, doğal yaşam alanlarının oluşturulması ve ekolojik dengenin korunması gibi konulara daha fazla önem verildi.

Pandemi sürecinde dünyanın her bölgesinde sokağa çıkma kısıtlamaları getirilmiştir. Bu süreçte insanlar dış mekândan uzaklaşmış uzun süre evlerinde izole olmak zorunda kalmışlardır. Kapalı alanlarda uzun süre kalmak zorunda kalmak insanların sağlığını hem psikolojik hem de fiziksel açıdan olumsuz etkilemiştir. Bu yüzden pandemi sürecinde yeşil alanlara ihtiyaç daha çok hissedilmiştir. Kamusal ortak alanların önemi, mevcut olan

sorunlar ve yenilikçi çözümler gündeme gelmiştir. Bunların en başında ve uygulanması en kolay olanları yürüyüş ve bisiklet aktiviteleridir. Bu alanların genişletilmesi ve sayılarının artırılması ilk planda yapılabilecek en kolay gelişim olmuştur (Ergönül vd., 2020d). Bu yönde diğer ülkelerde çalışmalar yapmaya başlamışlardır. Yolların dönüşümleri yapılmıştır. Yaya ve bisiklet yollarına dönüşümü sağlanmıştır. Bunun da ilk örneklerinden birisi New York'tadır. Bazı yolar kapatılmış ve/veya yaya-bisiklet yoluna dönüştürülmüştür (Nyc, 2020). Yapılan çalışmalardan bazıları ise halkı teşvik etme amaçlı yapılmıştır. Halkın bireysel ulaşım araçlarına geçmesine yönelik teşvikler verilmiştir. Bunların en başında bisiklet sürülmesi gelmektedir. Bu uygulama Fransa'da gerçekleştirilmiştir (Bbc, 2020). İtalya'da ise scooter kullanımının artırılmasına yönelik teşvikler getirilmiştir. Yine yolar şerit eklenmesi yapılarak bisiklet kullanımının artırılması hedeflenmiştir (Thelocal, 2020). Türkiye'de de bu yönde çalışmalar görülmüştür. İstanbul'da bazı bölgelerde sosyal mesafe halkaları kullanılmıştır. Brooklyn'de görülen sosyal mesafe halkalarına (Resim 4) benzer yapılan çalışmalardan bir tanesidir. Çimlere çizilen halkalar yardımıyla mesafeler oluşturulmuş ve bir nevi izolasyon sağlanmıştır. Bununla birlikte İzmir ve Mersinde de bu halka çalışmalarına rastlanılmıştır (Ergönül vd., 2020d).

Resim 4: Sosyal mesafe halkaları. Domino Park; Brooklyn-New York, ABD. (Ntv, 2020)

Her ülkeye göre çoğaltılabilecek örnekler pandemi sonrası normalleşme sürecinde yeni yaşam tarzlarının benimseneceğini, kaliteli yaşam anlayışının önemli hale geleceğini göstermektedir. Pandemi ile birlikte kentsel odaklı değişimler ve düzenlemelerin yapılacağı görülmektedir.

MATERYAL VE METOD

Türkiye konumu itibarıyla güneş enerjisi yönünden uygun bir ülkedir (Bolat vd., 2020). Türkiye'de güneş enerjisi kullanımına en uygun şehirlerden biri Kahramanmaraş'tır (Şekil 1). Bu potansiyel dikkate alınarak ve enerji israfını önlemek amacıyla tasarıma etki sağlamıştır. Haritalar ve uydu görüntüleri çalışmanın materyallerini oluşturmuştur. Bu yapılarda kullanılması planlanan örme tekstil yüzeyleri de kullanılan materyaller arasında yer almaktadır. Çalışmada ilk olarak geleneksel şehir dokusunu biçimlendiren mimari öğeler incelenerek en yoğun ulaşım aksı belirlenmiştir. Daha sonra mevcut ulaşım aksında iki anayolu ayıran mevcut yeşil alan üzerinde dönüşüm ve yeniden işlevlendirme çalışması yapılmıştır. Aksın güneş enerjisi uygunluğu belirlenmiştir. Bu analizler doğrultusunda tasarım yapılmış ve kent içi ulaşım alternatifi sunulmuştur. Çalışmanın son aşamasında ise yapılan tasarımda kullanılabilecek örme malzemelerinin avantaj ve dezavantajları açıklanmıştır. Örme kumaş ile duvarlara sıcak ve dokunsal bir his katmak, Akustik özellikleri sayesinde, ses yalıtımına katkıda bulunarak daha sessiz ve konforlu mekânlar yaratılmasına yardımcı olmak, farklı renk ve dokulardaki örme kumaşlar ile mekânlara derinlik ve karakter katmak, örme paneller ile mekânlarda geçici veya kalıcı bölmeler oluşturmak hedeflenmiştir.

Şekil 1: Çalışma Alanının Konumu

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Geleneksel Şehir Dokusunu Biçimlendiren Mimari Öğeler

Kahramanmaraş Dulkadiroğlu ilçesi birçok önemli yapıyı bir arada bulundurmaktadır. Kale, ulu cami, taş medrese, eski bedesten, yeni bedesten, kapalı çarşı, belediye çarşısı, vb. bu yapılardan bazılarıdır (Paköz, 2013). Resim 5’de Kahramanmaraş’ın şehir merkezi görünümü ve Resim 6’da tasarım aksı yer almaktadır.

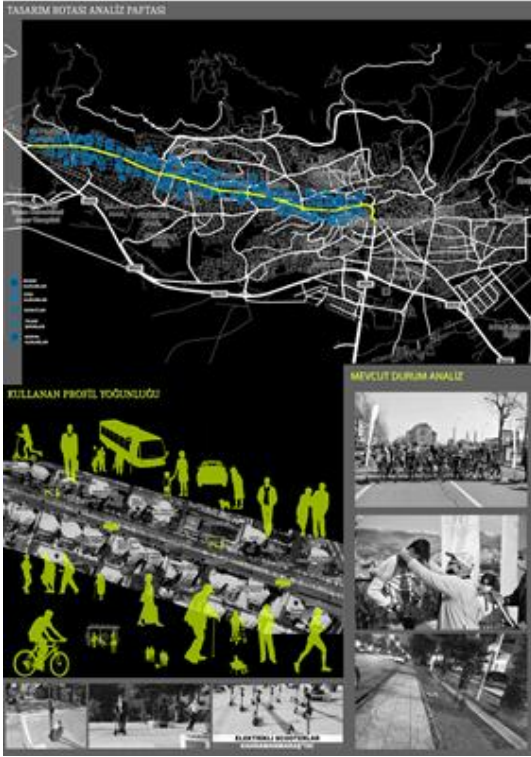
Resim 5: Kahramanmaraş'ın şehir merkezi (Earth, 2025)

Resim 6: Tasarım aksı (Earth, 2025)

Tasarım Rotası

Pandemi süreci sonrası için yapılabilecek dönüşümlerin kentsel ölçekte sürdürülebilirlik açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu yüzden seçilecek olan rotanın konumu dikkatle seçilmiştir. Seçilen rotanın şehir merkezi ve üniversite arasında yoğun bir aks olduğu tespit edilmiştir. Kullanan profil yoğunluğu, resmi kurumlar, özel kurumlar, konutlar, ticari birimler, sosyal kurumlar ve mevcut durum analizleri göz önüne alındığında yapılacak olan tasarım için uygun görülmüştür (Şekil 2). Yapılan analizler doğrultusunda elektrikli scooter ve bisiklet kullanımı pandemi süreci ve sonrasında artmıştır. Fakat bu kullanımlar için ulaşım aksı olarak kaldırımlar ve anayollar kullanıldığı tespit edilmiştir. Bisiklet ve yaya için ayrıca yol çalışmaları yapılması ihtiyacı belirlenmiştir. Yürüyüş yolu, bisiklet kullanımı, scooter kullanımı ve diğer yayalar için tek bir kaldırım çözümü yeterli ve güvenli değildir.

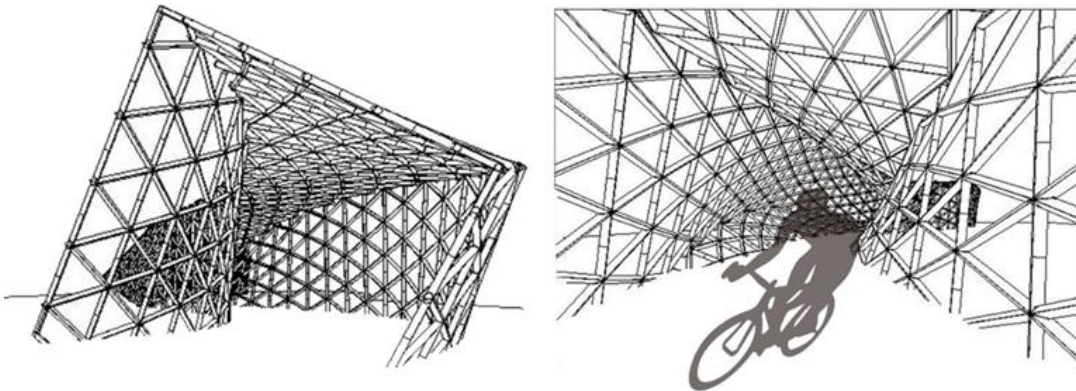
Şekil 2: Tasarım rotası analiz paftası

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Kent İçi Ulaşım

Salgın nedeniyle bireysel ulaşım kullanımı artmıştır. Bu kullanım yoğunluğu bireysel araba kullanımını arttırmıştır. Bu artış enerji tüketimini artırmaktadır ve doğaya zarar vermektedir. Bireysel kullanımın doğaya zarar vermeden devam etmesi gerekmektedir. Yapılan çalışmaların en başında bisiklet ile ulaşım gelmektedir. Bu konuda birçok çalışma gerçekleştirilmektedir (Aydoğan, 2018).

Çevreye daha az zarar veren, daha ekonomik, daha çevreci ve doğal alternatif yöntemler için arayışlar devam etmektedir. Bunlardan en çok tercih edileni bisikletler için yapılan kentsel dönüşümlerdir (Sigurd, 2003). Pandemi süreci sonrası bisiklet kullanımının yaygınlaşması ön görülmektedir. Yapılan proje tasarımında bisiklet ve yaya kullanımı esas alınarak tasarım aşamaları belirlenmiştir (Şekil 3).

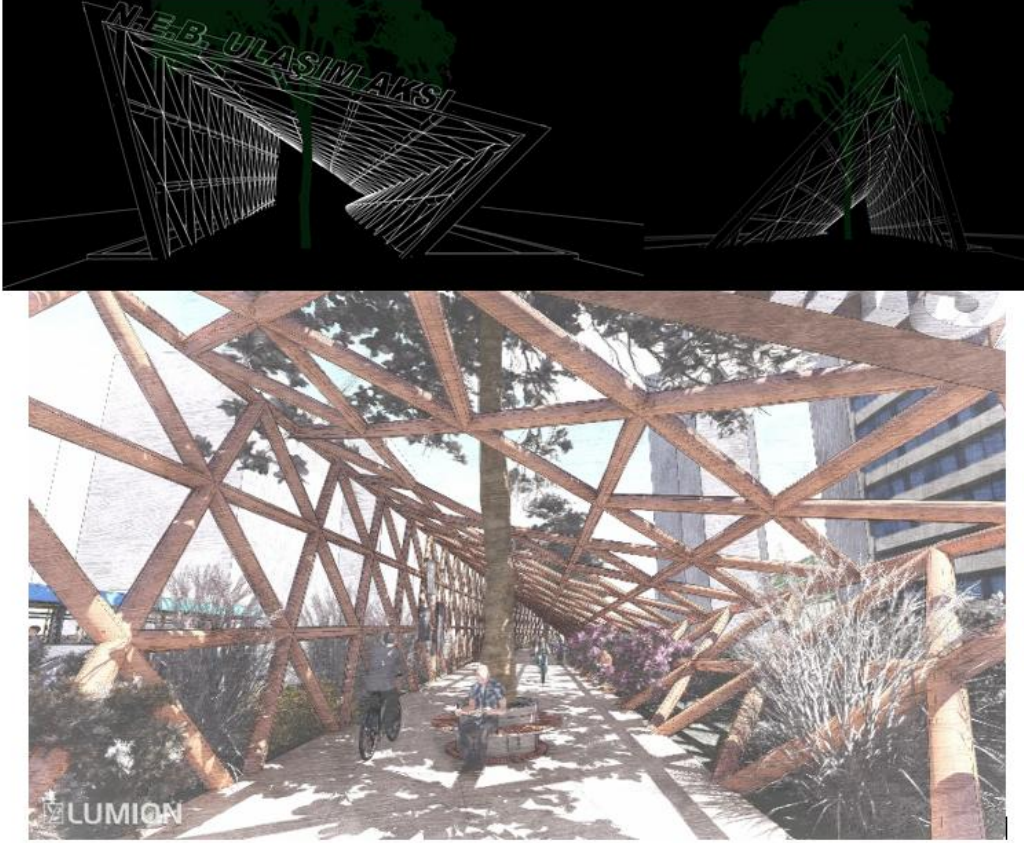

Şekil 3: Revit ile modellenen Necmettin Erbakan Bulvarı (N.E.B) projesi

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Necmettin Erbakan Bulvarı Projesi (N.E.B)

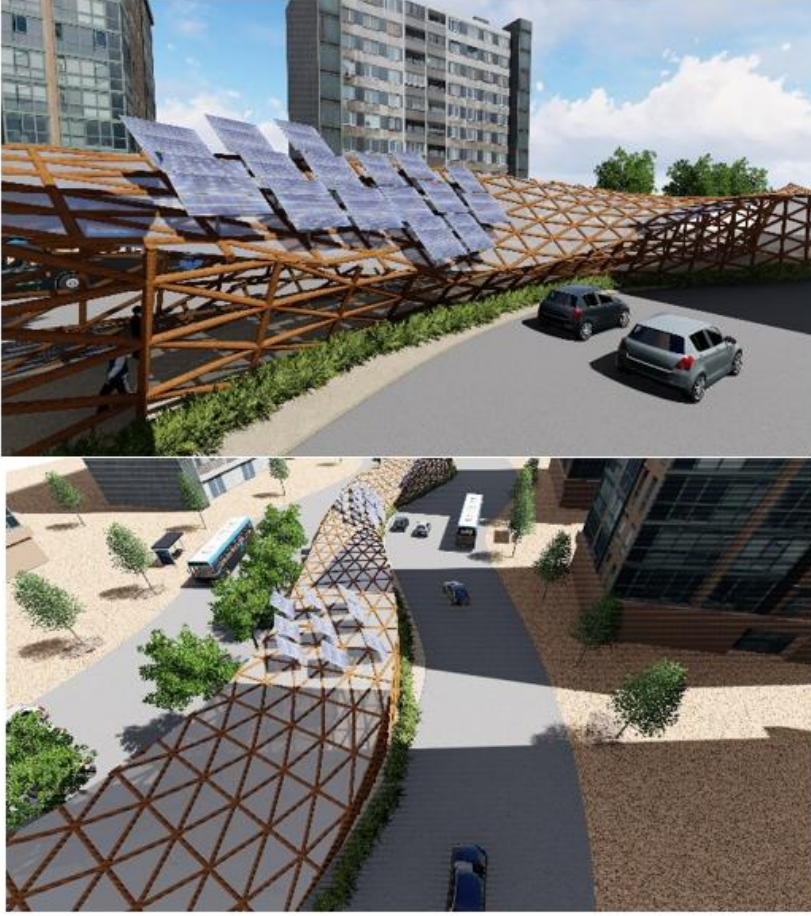
Necmettin Erbakan bulvarının mimari görselleştirme yazılımı olan Lumion ile modellenen N.E.B projesi Şekil 4'te yer almaktadır.

Şekil 4: Lumion (Mimari görselleştirme yazılımı) ile modellenen N.E.B projesi

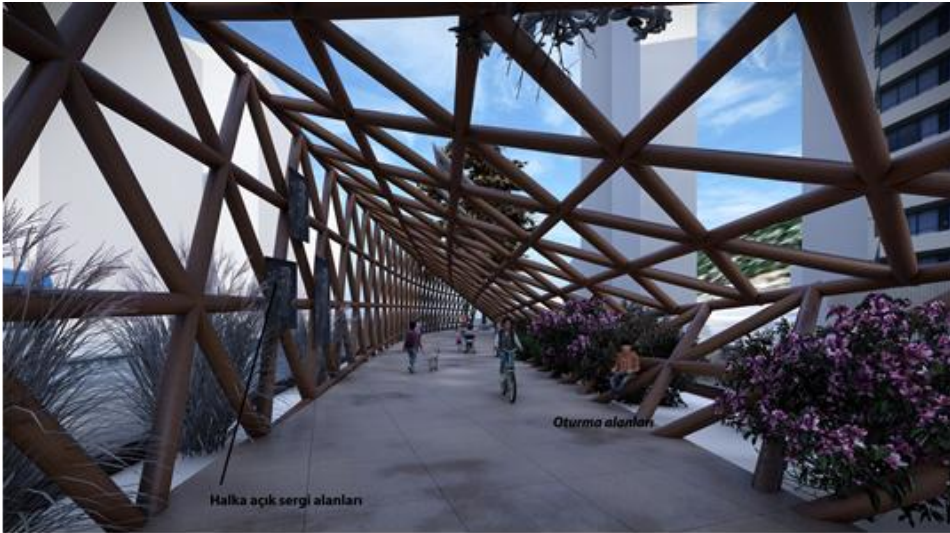
Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Analiz ve revizeleri yapılan yol-tasarım aksının mevcut ağaçları tespit edilip gerekli ölçümler yapıldıktan sonra tasarlanan ulaşım aksı projesinde gerekli boşluklu tasarımlar yapılır. Strüktür tasarımı oluşturulurken ahşap üçgen formlar kullanılmıştır. Ağaç gövdesi denk gelen kısımlarda gerektiği kadar üçgen formlar çıkarılarak tasarım devamlılığı sağlanır (Şekil 4). Yeşil alan, yaya ve bisiklet yoluna dönüştürülmüştür. Böylece daha çevre dostu ve sürdürülebilir bir kent amaçlanmıştır. Güneş analizi yapıldığında yıl boyu bina ve çevredeki yapı gölgeleri düşmeyen alanlara solar paneller yerleştirilmiştir. Böylece gece aydınlatması için gereken enerjinin solar panellerden sağlanması ve fazla olan enerjinin şehir hatlarına aktarılarak kent enerjisine fayda sağlanması amaçlanmaktadır (Şekil 5).

Şekil 5: Güneş panellerinin yerleşimi
Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Ulaşım aksının iç mekân kısımlarında halka açık sergiler için sergileme alanları oluşturulmuştur (Şekil 6).

Şekil 6: Gündüz görünümü iç mekân alanı
Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Projenin gündüz görünümleri Şekil 7'de yer almaktadır.

Şekil 7: N.E.B projesi gündüz görünüşleri

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Örme Yüzeylerin Tasarlanan Projeye Etkisi

Örme yüzeyler ipliklerin ilmekler halinde birbirine bağlanmasıyla oluşturulan tekstil yüzeyleridir. Bu işlem dokuma kumaşların aksine tek bir iplik veya iplik grubunun döngüler halinde iç içe geçirilmesiyle gerçekleştirilir. Örme yüzeyler esneklik, yumuşaklık ve hava geçirgenliği gibi özellikleri nedeniyle giyim, ev tekstili ve endüstriyel uygulamalar gibi birçok alanda yaygın olarak kullanılmaktadır. Örme yüzeyler mimaride farklı pozisyonlarda kullanılabilir. İç mekânlarda sıcak ve dokunsal bir his oluşturmak için kullanımı mümkün olabilmektedir. Sıcak ve dokunsal bir his oluşturmanın insan üzerindeki pozitif etkileri hem psikolojik hem de fizyolojik düzeyde kendini gösterir. Bu tür duyuşal deneyimler genel olarak rahatlama, huzur ve güven duygularını tetikleyerek insanların zihinsel ve fiziksel sağlığı üzerinde olumlu etkiler yaratır. Sıcak ve yumuşak dokunuşlar vücutta oksitosin hormonunun salınımını artırır. Oksitosin, "sevgi hormonu" olarak da bilinir ve stresi azaltır, rahatlama hissi verir. Dokunsal uyarılar, zihni meşgul eden olumsuz düşüncelerden uzaklaştırarak anın tadını çıkarmaya yardımcı olur. Sıcaklık ve yumuşaklık insanlarda güvenli ve korunaklı bir ortamda oldukları hissini uyandırır. Bu da huzur ve güven duygularını artırır. Çevre gürültüsü de sağlık açısından önemli bir konudur. İyi bir ses akustiği sağlamak için bu malzemelerin kullanılması hem kullanıcıların sağlığına olumlu yönde etki edecek hem de bu güzergâhın kullanım miktarının artmasına yardımcı olacaktır. Örme yüzeylerin ilmekli yapısı ses dalgalarını emer ve yansımalarını azaltır. Bu sayede, mekânlardaki yankılanma ve gürültü seviyesi düşer. Farklı iplik türleri ve örme teknikleri kullanılarak farklı frekanslardaki ses dalgalarını emebilen örme yüzeyler elde edilebilir. Özellikle kalın

ve yoğun örme yüzeyler yüksek frekanslı sesleri emmede daha etkilidir. Örme yüzeyler duvar ve tavan gibi yüzeylere uygulandığında ses yalıtımını artırarak dışarıdan gelen gürültünün içeri girmesini engeller. Örme yüzeylerin arkasına ses yalıtım malzemeleri eklenerek daha yüksek ses yalıtım performansı elde edilebilir. Örme paneller, mekânlarda geçici veya kalıcı bölmeler oluşturarak ses yalıtımına katkıda bulunabilir. Örme yüzeyler mekânların akustik özelliklerini düzenleyerek daha net ve anlaşılır bir ses ortamı yaratılmasına yardımcı olur. Özellikle konferans salonları, sinema salonları ve ofisler gibi akustik performansın önemli olduğu mekânlarda örme yüzeyler kullanılarak daha iyi bir ses deneyimi sağlanabilir. Örme yüzeylerin hava geçirgenliği sayesinde sesi emmesi ve yalıtması kuvvetlenir. Örme yüzeylerin akustik performansına; iplik türü, örme tekniği, kalınlık ve yoğunluk ve arka yüzey malzemesi etki eder. Mimari tasarımlarda renklerin kullanımı mekânların algılanması ve kullanıcıların duygusal deneyimleri üzerinde derin bir etkiye sahiptir. Renkler sadece estetik bir unsur olmanın ötesinde mekânın atmosferini, boyutunu, sıcaklığını ve hatta kullanıcıların davranışlarını etkileyebilir.

Örme yüzeyler geri dönüştürülmüş malzemelerden veya doğal liflerden üretilebildiği için kentsel dönüşüm projelerinde sürdürülebilir malzeme kullanımını teşvik eder. Hava geçirgenliği ve ısı yalıtım özellikleri sayesinde binaların enerji verimliliğini artırarak çevresel etkiyi azaltabilir. Yeşil çatılar ve dikey bahçeler gibi uygulamalarda kullanılarak kentsel alanlarda yeşil alanların artırılmasına ve biyo çeşitliliğin desteklenmesine katkıda bulunabilir. Örme yüzeyler binaların dış cephelerinde veya iç mekânlarında kullanılarak estetik açıdan çekici ve modern bir görünüm sağlayabilir. Akustik özellikleri sayesinde gürültü kirliliğini azaltarak daha konforlu yaşam alanları yaratılmasına yardımcı olabilir. Esnek ve hafif yapıları sayesinde mevcut binaların yenilenmesi ve güçlendirilmesi süreçlerinde kolaylık sağlayabilir. Örme yüzeylerin kullanımı yerel tekstil endüstrisini destekleyerek ekonomik kalkınmaya katkıda bulunabilir. Yenilikçi ve sürdürülebilir kentsel dönüşüm projeleri şehirlerin cazibesini artırarak turizmi ve yatırımı teşvik edebilir. Topluluk katılımını teşvik eden projelerde örme yüzeyler kullanılarak kamusal alanların iyileştirilmesi ve sosyal etkileşimin artırılması sağlanabilir. Doğal afetlere karşı dayanıklı yapılar oluşturulmasına yardımcı olabilir. Özellikle deprem bölgelerinde yapıların güçlendirilmesinde kullanılabilir. Yapıların üzerine esnek örme yüzeylerden yapılmış koruyucu katmanlar eklenerek yapıların depremde daha az hasar görmesi sağlanabilir. İklim değişikliğinin etkilerine karşı kentsel alanların uyumunu artırabilir.

SONUÇ

COVID-19 pandemisi kentsel yaşam alanlarında önemli değişikliklere yol açarak kamusal alanların yeniden düşünülmesini ve tasarlanmasını zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda Kahramanmaraş örneği üzerinden incelenen örme kumaş kullanımıyla kentsel peyzaj dönüşümü hem işlevsel hem de estetik açıdan yenilikçi çözümler sunarak pandemi sonrası döneme uyum sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Makale boyunca ele alınan bulgular, örme kumaşların kentsel peyzaj tasarımında çok yönlü bir malzeme olarak kullanılabilirliğini göstermektedir. Esneklik, dayanıklılık, hafiflik ve kolay şekil verilebilirlik gibi özellikleri sayesinde örme kumaşlar geçici mekânlar oluşturma, gölgelikler ve rüzgâr bariyerleri yapma, dikey bahçeler kurma ve hatta sanatsal enstalasyonlar oluşturma gibi pek çok farklı amaç için kullanılabilir. Kahramanmaraş'ın tekstil endüstrisindeki güçlü konumu bu dönüşüm için yerel kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamaktadır. Yerel üretim ve tasarım hem ekonomik sürdürülebilirliği desteklemekte hem de kentin özgün kimliğine katkıda bulunmaktadır. Örme kumaşların geri dönüştürülebilir ve çevre dostu alternatiflerinin geliştirilmesi kentsel peyzaj dönüşümünün sürdürülebilir bir şekilde gerçekleştirilmesine olanak tanımaktadır. Bu dönüşümün başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için bazı zorlukların da üstesinden gelinmesi gerekmektedir. Örme kumaşların uzun süreli dış mekân koşullarına dayanıklılığını artırmak için daha fazla araştırma ve geliştirme yapılması gerekmektedir. Bu malzemelerin kentsel peyzaj tasarımına entegrasyonu konusunda tasarımcılar, mühendisler ve yerel yönetimler arasında işbirliği ve koordinasyonun sağlanması önemlidir. Bu alanda çalışmalar gerçekleştirilmeye devam edilmektedir. Covid-19 pandemi süreci sona erdiğinde kentlerde yapılacak dönüşümler ve değişimler kentlerin yaşam kalitesini belirleyecektir. Geçmişte bu tarz salgınlar kentlerin yeniden yapılandırılması için bir fırsata dönüştürülmüştür. Bu salgın sonrası da bir fırsat olarak görülmeli ve daha çevre dostu, sürdürülebilir, sağlıklı ve kaliteli şehirlere dönüştürülmelidir. Gelecekte böyle salgınların olup olmayacağını bilmemek bu önlemlerin şimdiden alınması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Doğal enerji kaynaklarının israf edilmesi ileri nesiller için tehlike oluşturmaktadır. Günümüzde tüketim odaklı yaşayan kentlerin bu soruna çözümler getirmesi gerekmektedir. Kentsel dönüşüm, mevcut şehir alanlarının yeniden yapılandırılması ve geliştirilmesi sürecini ifade ederken örme yüzeyler de tekstil endüstrisinden mimariye kadar geniş bir alanda kullanılan yenilikçi malzemelerdir. Bu iki alanın kesişimi örme yüzeylerin kentsel dönüşüme potansiyel katkılarına ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, COVID-19 sonrası dönemde örme kumaş kullanımıyla kentsel peyzaj dönüşümü Kahramanmaraş için önemli bir fırsat sunmaktadır. Bu dönüşüm kentin kamusal alanlarını daha işlevsel, estetik ve sürdürülebilir hale getirerek vatandaşların yaşam kalitesini artırabilir. Aynı zamanda, yerel tekstil endüstrisini destekleyerek kentin ekonomik gelişimine katkıda bulunabilir. Bu alandaki çalışmaların desteklenmesi ve yaygınlaştırılması,

Kahramanmaraş'ın geleceği için büyük önem taşımaktadır. Bu makalede Kahramanmaraş şehrinde sosyal ve fiziksel mesafelendirmeyi kolaylaştıran, tasarımı ve ana ulaşım aksının yaya ve bisiklet dostu yürünebilir mekânlara dönüştürülmesini mümkün kılan Necmettin Erbakan Bulvarı adlı çalışma tasarlanmıştır. Tasarımda örme yüzeylerin kullanımının tasarıma nasıl etki edebileceği hakkında bilgiler verilmiş ve değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

Aydoğan, G. Y. (2018). Kentiçi ulaşımında bisikletin yeri ve bisiklet yollarının planlanması: Aydın kenti örneği [Yüksek lisans tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi]. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Açık Erişim Sitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Bbc (2020, 30 Nisan). Koronavirüs: Fransa, karantinadaki bisikletçileri cezbetmek için sübvansiyon sunuyor. 10 Mart 2025 tarihinde <https://www.bbc.com/news/world-europe-52483684> adresinden edinilmiştir.

Bolat, M., Arifoğlu, U. ve Demiryürek, H. K. (2020). Lebit Enerji Güneş Santralinin Pvsyst Programı ile Analizi. Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, cilt. 9, hayır. 3, s. 1351–1363, 2020, doi: 10.17798/bitlisfen.650786.

Dezeen (2020 Mayıs 15). Bireysel seralar, pandemi sırasında misafirlerin uzaktan yemek yemesine olanak sağlıyor. 10 Ocak 2025 tarihinde <https://www.dezeen.com/2020/05/15/mediamatic-serres-separees-amsterdam-greenhouse-restaurant-coronavirus-architecture/> adresinden edinilmiştir.

Earth (2025, 10 Ocak). Google earth. 10 Ocak 2025 tarihinde https://earth.google.com/web/@37.58474472,36.92944334,593.09676719a,1461.07757425d,35y,360h,0t,0r/data=CgRCaggBOgMKATBCAggASg0I_____ARAA adresinden edinilmiştir.

Ergönül, S., Olgun, İ., Dinç, S., Çılgın, K. ve Turgut, E. (2020a, Haziran). Spektrum Tasarım Rehberleri. Spektrum 01 | Pandemi Kentsel Sistem: Yaşama, Çalışma ve Sosyalleşme Mekânlarında Yeni Standartlara Doğru. Mustafa Gül Pandemi Koşullarında Yerel Kalkınma ve Tasarım Rehberleri. <https://www.tasarimrehberleri.com/yayinlar/spektrum/#ekitaplar-2020>

Ergönül, S., Olgun, İ., Dinç, S., Çılgın, K. ve Turgut, E. (2020b, Haziran). Spektrum Tasarım Rehberleri. Spektrum 01 | Pandemi Kentsel Sistem: Yaşama, Çalışma ve Sosyalleşme Mekânlarında Yeni Standartlara Doğru. Sema Ergönül Sürdürülebilir Mekânların Pandemiye Karşı Değerlendirilmesi. <https://www.tasarimrehberleri.com/yayinlar/spektrum/#ekitaplar-2020>

Ergönül, S., Olgun, İ., Dinç, S., Çılgın, K. ve Turgut, E. (2020c, Haziran). Spektrum Tasarım Rehberleri. Spektrum 01 | Pandemi Kentsel Sistem: Yaşama, Çalışma ve Sosyalleşme Mekânlarında Yeni Standartlara Doğru. Serim Dinç. Localaşan Yeni Mekânsallıklar. <https://www.tasarimrehberleri.com/yayinlar/spektrum/#ekitaplar-2020>

Ergönül, S., Olgun, İ., Dinç, S., Çılgın, K. ve Turgut, E. (2020d, Haziran). Spektrum Tasarım Rehberleri. Spektrum 01 | Pandemi Kentsel Sistem: Yaşama, Çalışma ve Sosyalleşme Mekânlarında Yeni Standartlara Doğru. Papatya Seçkin. Salgın Koşullarında Peyzaj Tasarımında Değişen Konfor Arayışları. <https://www.tasarimrehberleri.com/yayinlar/spektrum/#ekitaplar-2020>

Gürsel, Y. (1992). Mimarlık ve çevre. Anahtar Kitaplar Yayınevi.

Hasol, D. (2019). Mimarlık Cep Sözlüğü. Remzi Kitabevi.

Ntv (2020, 5 Mayıs). New York'ta sosyal mesafe çemberli park. 10 Ocak 2025 tarihinde <https://www.ntv.com.tr/galeri/dunya/new-yorkta-sosyal-mesafe-cemberli-park,XL5atfeGuUe6YpIDNcvlbw> adresinden edinilmiştir.

Nyc (2020, 27 Nisan). Belediye Başkanı de Blasio ve Sözcü Johnson, 100 Mil'e Kadar Güvenli Sokak Uygulama Planlarını Duyurdu. 10 Ocak 2025 tarihinde <https://www.nyc.gov/office-of-the-mayor/news/292-20/mayor-de-blasio-speaker-johnson-plans-implement-up-100-miles-safe-streets> adresinden edinilmiştir.

Öztaş Karlı, R. G., & Çelikyay, S. (2020). Akıllı Kentlerin Gelişiminde Covid-19 Etkisi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (Salgın Hastalıklar Özel Sayısı), 321-338.

Paköz, A. E. (2013). Maraş sivil mimari yapılarının incelenmesi ve gözlüklü Ali evi restorasyon önerisi [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. Yıldız Teknik Üniversitesi Açık Erişim Sitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Sade, G. (2020, 16 Mayıs). Almanya'da bir kafede sosyal mesafeyi korumak için müşterilere 'deniz makarnalı şapka' dağıtıldı. Euronews. <https://tr.euronews.com/2020/05/16/almanya-da-bir-kafede-sosyal-mesafeyi-korumak-icin-musterilere-deniz-makarnali-sapka-dag-t>

Sigurd, G. (2003). Urban transportation system (Chapter 3- Bicycles). McGraw-Hill Professional Books. U.K. 60-99

TheLocal (2020, 21 Nisan). Milano, karantinanın ardından bisiklet yollarının büyük ölçüde genişletileceğini duyurdu. 10 Ocak 2025 tarihinde <https://www.thelocal.it/20200421/milan-announces-major-expansion-of-cycle-paths-and-pedestrian-routes> adresinden edinilmiştir.